एयार्द्धपनिर्मिश्चर्गितेस्तत् विमिश्चयेत् ॥
सार्द्रकस्य रसेनापि भावयेच्छोषयेत् एनः ।
श्रीतादकेन तच्च्यां पिवेत् प्रातिष्टं माचया ॥
तस्मिन् जीर्योऽन्नमश्चीयाद्यप्रैजोङ्गलजे रसेः ।
दूषदक्षेः सन्तवसाः सखीस्रोवेद्धिदीपनेः ॥
रतेनामिर्व्ववर्द्धते वन्मारीग्यमेव च ।
तचानुपानं शक्तं हि तक्तं वा भोजनं हितं ॥
मन्दाग्नश्चीविकारेषु वातस्रोधामयेषु च ।
सर्व्वाङ्गशेषयरागेषु श्रूनगुद्मोदरेषु च ॥
स्राम्नर्यां शक्तरायाच्च विन्मूचानिन्दरीगिषु ।

वैश्वानरचारः॥ *॥ ''सामुदं लवणं ग्राह्ममरुकर्षमितं बुधैः। सीवईलं पञ्चक्षं विज्सैन्यवधान्यकं ॥ पियाली पियालीमुलं पचकं कृष्णजीरकं। तालीशं केशरं चयमस्वितसकं तथा। दिकर्षमाचाख्येतानि प्रत्येकं कार्येद्धः। मरिचं जीरनं विश्वमेकीनं कर्षमात्रनं॥ दाड़िमं स्याचतुःकषं लगेले चार्डकर्षके। रतच्याहितं सर्वे चद्यां भाखाराभिधं॥ भच्येच्हाग्रमानं तत्तकमस्तुककाञ्चिकैः। वातस्रोद्याभवं गुलां भी हानमुद्रं चयं॥ खर्शांसि ग्रहणीं कुछं विवन्धद्य भगन्दरं। श्रूलं श्रीयं श्वासकासावामदोवस इंदुर्ज ॥ अक्षरों प्रकराञ्चापि पाग्हरोगं क्रमीनपि! मन्दामिं नोप्रयेदेतद्वीपनं पाचनं परं ॥ हिताय सर्वेलाकानां भास्तरेणैतदीरितं। च्चात् सर्वाण्यजीर्गानि मुक्तमाचमसंग्रयं ॥ निम्बु रसादिकं दत्त्वा गुटिकामप्यकेकुर्व्वनि?'॥ अध दाड़िमस्य वीजानां चूर्णं कर्षचतुरुयमितं देयं। भास्त्ररलवणचूर्यां ॥*॥ सैन्धवं समूलमगधा चयानलनागरं पथा। क्रमरुद्धि मधिरुद्धी वड्-वानलनामचूसें स्यात्॥ वड्वानलचूसें॥ *॥ पथा-नागरक्रणांकरञ्जविल्वाधिभिः सितातुल्यैः। वड्-वानल इब जरयति बज्जगुर्व्याप भोजनं चूर्या द्वितीयं वड्वानलचूर्यां ॥ * ॥

"रलालख्नागपुष्पाणां मानोत्तरिववर्द्धता। मरिचं पिप्पली युग्ही चतुःपञ्च बडुत्तरं ॥ द्रव्याखेतानि यावन्ति तावती सितप्पर्करा। चूर्यभेतत् प्रयोक्तव्यमधिसन्दीपनं परं''॥ समग्रर्करचूर्यं॥ *॥

"द्रन्तासनं सप्तपनं निष्णनायाः पणनयं।
पणनयं व्यवणस्य सितायास्य चतुःपनं॥
स्वस्ता प्रतप्रची च तथा क्षणापराणिता।
स्वासां चूणें समादाय पणमानं एयक् एथक्॥
भावयेदेकतः सर्व्यं स्ट्रन्यागरसेन तु।
स्वभाविकमिदं चूणें सिग्धमाणे विनिच्चिपेत्॥
विचिन्नन् मधुसपिंभीं मन्दाग्नेः सन्तसा नरः।
मुखते ग्रन्थारीगात् गुदरोगात् सजाठरात्॥
मेन्नं कुरुस्व वीसपैवातरोगान् सप्रीणितान्।
न चाच परिचारीऽस्ति मोजनं सर्व्यकामिकं॥
रोगानीकप्रप्रान्यथं मुनिभः परिकीर्त्तिं।
स्रस्थाभासात् बनं वीस्यं प्रसिदृष्टियम् स्वया ॥

चिसप्राच्ययागेग जायते नाच संश्यः। ज्वालामुखीचुर्ये ॥ * ॥ खथ खजीर्ये रसाः,-"दियलं गन्धकं शुद्धं पलमेकन्तु पारदं। स्तं ली इंतथा तामं कर्षदयमितं एथक्॥ संचूर्ण सब्वं संमिश्रा द्रावियलाधियागतः। सम्यग्द्रतं समन्तं तत्पञ्चानुनदने चिपेत्॥ पुनः संचूर्ण तत्मवें लाहपाचे निधाय च। जम्बीरस्य रसं तत्र पृतं पलक्षतं चिपेत्॥ चुल्लग्रां निवेश्य तदात्नात् स्टदुना विज्ञना पचेत्। रसे तस्मिन् घनीभूते तत्मं शोष्य विचूर्णयेत्॥ पञ्चकीलकषायस्य चुत्रीम सहितस्य च। भावनास्तत्र दातव्याः पञ्चाप्रत्संख्यया प्रानैः॥ स्टटङ्क नचूर्रोन तुल्येन सह मेलयेत्। मिरिचेनापि तुल्धेन तदर्जेन विड़ेन च ॥ भावयेत् सप्रकृतक्तच्याकास्त्रज्ञेन च। ततः संग्रोख संपिछ कूपीमध्ये निधापयेत्॥ रसः क्रव्यादनामायं भैरवानन्दयागिना । उताः सिंहलराजाय बद्धमांसाज्ञिने पुरा ॥ भच्चयेद्वीजनस्थान्ते माषदयमितं रसं। भद्ययिता रसं पञ्चात् पिवेत्तवां ससैन्धवं ॥ अतीवगुर यहुक्तमतिमाचमथापि वा। तत्सवं जीर्थित चिपं रससीतस्य मचागात्॥ श्रुलं गुल्मच विष्टमं जी इानमुदरं तथा। रसः अव्यादनासायं विनिच्चन्ति न संभ्रयः" क्रवादो रसोऽजोर्गे॥ *॥ रसेन्द्रचिन्तामणौ रस-रत्नप्रदीपे रसप्रदीपे च॥ "द्वार चयं सूतगन्धौ पञ्चकोलिमदं सुभं। सर्वेक्तल्या जया स्टष्टा तदर्जी श्रियजा जटा ॥ रतत् सळं जयाशियविज्ञमार्कावजिद्वैः। भावयेचिदिनं घर्मे ततो लघ्युटे चिपेत् ॥ सप्तधार्ददवैष्टिशे रसी ज्वालानली भवेत्। निक्कोऽस्य मधना लीकोऽनुपानं गुड़नागरं॥ चन्यजीर्शमतीसारं ग्रहणीमियमाईवं। श्रीषाह्यासवमनमालखमरूचिं जवात्"॥ पञ्चकोलं,---पिपाली पिपालीभूलं चयाचित्रकागरं। जयात्र विजया। मार्कावी मुक्तराजः। लघुएटे गजप्रटे। चार्दमार्दकं। निष्काः टङ्कः। ज्वालानली रसी-

उनीर्ये ॥ ॥ रसप्रदीपे,—

''टङ्क्षणं रसमन्यो च समं भागचयं विषात् ।

कपद्दं खर्ज्जिकात्तारौ मागधी विश्वभेषजं ॥

एथक् एथक् कर्षमाजं वसुभागमिन्नोषणं ।

जम्बीरास्निर्दं न एष्टं भवेदिविकुमारकः ॥

विस्त्रचीश्रुषवातादिविक्कमान्चप्रशान्तये" ।

त्वारीयवत्तारः । खिम्नुमारोरसो विस्त्याद्य
जीर्ये ॥ सेन्द्रचिन्तामणौ,—

''श्रुद्धस्तं गन्यकच्च पत्तमानं एथक् एथक् ।

"सुद्धस्तं गन्धकञ्च पलमानं एथक् एथक्। हरीतकी च दिपला नागरिद्धपणः स्मृतः॥ कृष्णा च मरिचं तदत् सिन्धूस्यं चिपलं मतं। चतुष्पला च विजया मर्देयेझिम्बुकद्रवैः॥ पुटानि सप्त देयानि चर्मामध्ये पुनः पुनः। चुजीर्गारिस्यं प्रोक्षः सद्यो दीपनपाचनः॥ ऋजीगाँ

भज्ञयेद्दिगुर्णं भच्चं पाचपेदेचयेदिष । अजीर्णारिः ॥ * ॥

"पारदास्तलवङ्गान्धकं भागयुग्ममिरचेन मिश्रितं। तच जातिफलमईभागिकं तित्तिड़ीफलरसेन मिद्दितं॥ विक्रमान्यदण्यवनाक्षणनो रामवाण इति विश्वतो रसः। सङ्कृष्ट यष्टणि कुम्भकर्णक-मामवातखरदृष्यणं जयेत्॥ दोयते तु ज्याकानुमानतः सद्य एव जठराग्निदीपनः। रोचकः कफकुलान्तकारकः श्वासकासविमजन्तनाण्यनः॥

याराभाग १ विषमाग १ जवद्भाग १ गन्धक-भाग १ मरिचभाग ८ जायपालमाग २। राम-वाखरसोऽजीर्गे॥ *॥

रसेन्द्रचिन्तामणी,—

" पर्लं चिश्वाचारः पलपरिमितं पञ्चलवणं दयं
सम्यक्षिष्टं भवति लघु निम्नुफलरसेः। ततस्तर्भः
तस्मिन् पलपरिमितं प्रश्वप्रकलं विपेदारान्
सप्त द्रवति तदनेनेव विधिना॥ पलप्रमाखः
कटुकचयञ्च पलार्द्रमानेन च हिन्नुमागः। विषं
पलदारप्रमागयुक्तं तावानुसो गन्यक एष

"बदरास्थिपमार्योन वटीमेतस्य कारयेत्। मचयेत् सर्वेदा साखात् सर्वाजीसंप्रशानाये॥ सर्वीदरेषु त्रूलेषु विस्त्यां विविधेषु च। खिमान्देषु गुल्मेषु सदा श्रङ्खवटी हिता"॥ ग्रङ्खवटी अजीर्से ॥ *॥ रसप्रदीपे,— "ख्गक्कंचिचायामार्गरकातिवपवाश्रजान्। जवणान् भिषगादद्यात् प्रत्येकं पलमात्रया । नवणानि एथक् पञ्च याह्याणि पनमात्रया। खर्जिका च यवचारयञ्जर्ण चितयं पर्वं॥ सब्वें चयादश्यमं सूद्याचूसीं विधाय तु । निम्बुपालर से प्रस्थतं मिते तत् परिचिपत्॥ तच ग्रह्मस्य ग्राकालं पर्नं वज्ञी प्रताप्य तु। वाराज्ञिकीपयेत् सप्त सक्वें दवति तद्यथा ॥ नागरं चिपलं ग्राह्यं मरिचच पलदयं। पिपानी पनमाना खात् पनाई स्टिहिन्ननः॥ यश्चिकं चित्रकं चापि यवानी जीरकं तथा। जातीफालं लवजुञ्च एथक् कर्षदयान्मितं ॥ रसोगन्धो विषञ्चापि टङ्गगञ्च मनः प्रिला ॥ रतानि कर्षमात्राणि सर्वे संचूर्ण मिश्रयेत्। प्रावार्डन चुक्रेगा संनीय वटिका खरेत्॥ माषप्रमाणां सा वैदीर्ट इच्ह्युवटी स्पृता ॥ सर्वाजीसंप्रममनी सर्वेश्र्लनिवारियो। विस्चलसकादीनां सद्यो भवति नाशिनी" ॥ रहक्द्रवटिका खनीसी॥ *। "टङ्क्याक्यास्तानां सहिङ्गुलानां समभागाः।

मरिचस्य भागयगलं निम्बनीरैर्व्दरी कार्या !

वटिकां कलायसदृशीमेकां दे वा समन्त्रीयात्।